

Egipte ha començat a construir un canal per transformar parts del desert en zones fèrtils. A banda l'escepticisme sobre els beneficis de l'obra, alguns experts recorden els efectes negatius de l'embassament d'Assuan.

Faraons moderns

Potser és el pes del passat: a Egipte no paren de fer o de planejar obres faraòniques. Fa poc més de trenta anys van inaugurar-hi la impressionant resclosa alta d'Assuan. Ara, Hosni Mubàrak ha inaugurat les obres d'un nou projecte que, segons diu, situarà el país que presideix en una nova era. Es tracta d'un canal que portarà aigua des del llac Nasser—precisament format per l'embassament— fins a terres ara ermes. El canal de Toshka tindrà 67 quilòmetres de llarg, 30 d'ample i 6 de profunditat.

Alguns ecòlegs, geòlegs i enginyers dubten de la bondat o la utilitat d'aquest canal, que costarà 300 milions de dòlars—36.000 milions de pessetes—segons uns i gairebé el triple segons uns altres. Oposats als crítics hi ha, naturalment, els entusiastes. Mubàrak mateix diu que el canal traurà Egipte de la Vall Estreta—és a dir, de la petita franja habitable propera al Nil— i el portarà al segle XXI. Segons el president, l'agricultura, la indústria i el turisme se'n beneficiaran.

Assuan com a exemple. Però suposant que Egipte passi realment de la Vall Estreta a una nova era, el camí no serà gens fàcil i el canal de Toshka no accelerarà necessàriament el viatge. Les paraules de Mubàrak podrien recordar les d'uns altres dirigents, com ara Nasser, que en aquest segle han alterat la tranquil·litat del Nil—el riu més llarg del món, amb 6.700 quilòmetres— per augmentar la su-

perfície de conreus i la potència elèctrica egípcia. Al 1964 Nasser i Khrúixov inauguraven el primer tram de l'embassament alt d'Assuan, completat al 1971. Augmentava notablement la capacitat del que s'havia construït el 1902 i de les seves posteriors ampliacions. No era per filocomunisme, sinó per pures qüestions pràctiques i po-

i el trasllat d'Abu Simbel va comptar amb diners de tot arreu. Mentrestant, els 70.000 habitants de les zones inundades no van ser tan valorats i hagueren de marxar pels seus propis mitjans.

Faraònic és el qualificatiu adient a l'obra, no sols per la situació, sinó per les dimensions: 3.600 metres de longitud i 110 d'alt. El llac Nasser, nascut a resultes de la construcció de la presa, té 500 quilòmetres de llargada, 12 quilòmetres d'amplada mitjana i una superfície de 6.500 quilòmetres quadrats. Trenta anys després, es poden fer balanços sobre els efectes d'Assuan. Pel que fa a l'agricultura, la presa sembla que ha estat positiva. Per comptes d'una collita anual, se'n fan dues o tres i els conreus s'han diversificat. Assuan ha pal·liat la pobresa d'Egipte en terra fèrtil, sobretot tenint en compte que a la primera del segle el país només tenia tres milions d'habitants i ara en té seixanta.

Un altre benefici d'Assuan és la protecció contra inundacions i l'abastament en èpoques de sequera. Les grans crescudes del 1964, 1967 i 1975 no tingueren efectes tràgics gràcies a l'embassament i les sequeres de 1972, 1979, 1983 i 1984 tampoc no tingueren greus conseqüències gràcies a les reserves del llac Nasser.

Però Assuan també ha tingut efectes negatius molt greus. Així, la capacitat de l'embassament ha disminuït progressivament per causa dels sediments acumulats. Abans d'Assuan, el Nil transportava 140 milions de tones anuals de sediments a mar. Si bé això ha augmentat la qualitat de les aigües,

lítiques, que el líder panarabista va girar-se a la Unió Soviètica per construir Assuan.

Expliquen que ja Napoleó havia dit: "Si jo manés aquí, no deixaria perdre a mar ni una gota d'aquesta aigua". Si bé Nasser no podia complir al peu de la lletra el somni de Napoleó, va fer els possibles. Va afegir Assuan a altres embassaments anteriors i va deixar mig món amb la boca oberta. Construir Assuan va obligar a traslladar amb tota cura certes joies arqueològiques. El temple d'Abu-Simbel va ser reconstruït peça per peça a uns quants quilòmetres. L'arqueologia va promoure la col·laboració que l'enginyeria no havia aconseguit: Assuan, el van pagar els soviètics

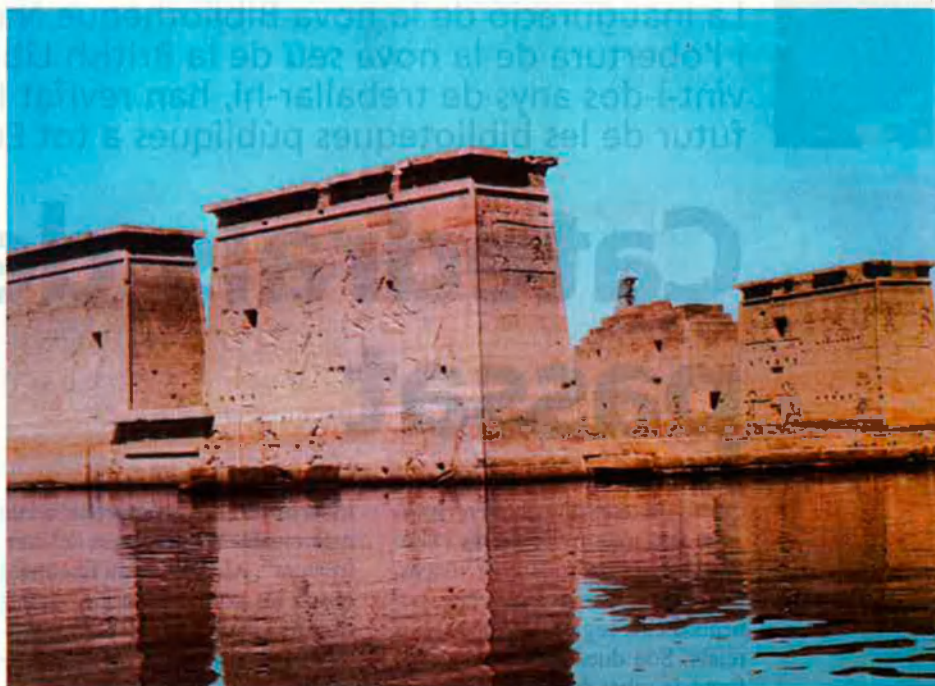
també ha afectat els conreus. El llim aportat pel riu servia d'adob natural, que ha calgut suplir amb fertilitzants industrials. Això significa despesa i contaminació del sòl.

Menys pesca. D'una altra banda, la disminució de sediments ha afectat la morfologia del delta, la part més fèrtil de tot Egipte. D'una banda, com passa a menor escala en els altres llocs on hi ha embassaments, la disminució en aportació de sediments ha fet retrocedir el delta. D'una altra, el mar ha rebut menys nutrients i els peixos se n'han ressentit.

La Mediterrània ja és de si una mar amb aigües pobres en nutrients. Però abans d'Assuan el Nil hi aportava anualment 5.500 tones de fosfats i 280.000 de silicats i la seva influència arribava a les costes d'Israel, Líban i Turquia. Amb Assuan la fertilitat del mar ha caigut espectacularment, com ho demostra la davallada de les captures. Al 1962 es capturaven, a les costes egípcies, 35.000 tones de peix i al 1975, en el seu punt més baix, només 5.000. Posteriorment, la captura s'ha recuperat, però en el cas de la sardina, que al 1960 representava la meitat de les captures, mai no s'ha acostat als mateixos nivells.

Juntament amb els efectes positius, l'agricultura també ha tingut conseqüències negatives. L'estancament de les aigües n'augmenta la salinitat. Sobretot tenint en compte que la forta insolació de la regió origina una elevada evaporació al llac Nasser –deguda també a la seva gran superfície–. Les sequeres també han obligat a prendre aigua del llac, a gastar-ne menys en els conreus i a reduir la producció d'electricitat.

Amb terres guanyades al sud i perdudes al nord, amb més peixos al llac Nasser però menys a la Mediterrània, amb més terres de conreu però amb aigua més salada i menys llim, el balanç de l'embassament d'Assuan no és fàcil de fer. Certes anàlisis assenyalen que en comptes d'una gran presa hauria valgut més de fer-ne unes quantes de menors. Això permetria més operativitat. Una presa es podria buidar bo i deixant-ne una altra de

Mubàrak faria bé de sospesar les veritables necessitats del país i evitar les obres gegantines i poc operatives.

reserva. L'una podia produir electricitat mentre l'altra alimentava els camps. Però quan un governant pot fer una obra faraònica, li és difícil d'optar per coses més racionals però menys cridaneres.

Què pot passar amb el canal de Toshka? Per alguns, serà llençar els diners sense guanyar gaire terra fèrtil al desert. Quant al seu impacte ecològic, tampoc no és fàcil de predir. Sense que el cas sigui comparable, recordem que els soviètics varen decidir de desviar un parell de grans rius (l'Amu-Dària i el Syr-Dària) per regar terres de l'Uzbekistan i el Kazakhstan. Com a resultat, 14 milions d'hectàrees fèrtils es varen inundar, quan la mar d'Aral, nodrida pels dos rius, es

queda progressivament sense aigua. Ha reculat cent quilòmetres en alguns llocs. Agricultors amb terres negades, pescadors sense port i milions llençats són el resultat del projecte.

Probablement, els efectes negatius del canal de Toshka seran molt menors. Però Mubàrak faria bé de sospesar les veritables necessitats del país i evitar les obres gegantines i poc operatives. Les piràmides tenen un atractiu innegable. Però és dubtós que el segle vinent gaires turistes es desplacin per veure obres d'enginyeria faraòniques, com l'embassament d'Assuan o el canal de Toshka.

En les dues imatges de dalt, aigües de la presa d'Assuan durant el trasllat dels edificis històrics i vista del canal d'aigua pel reg del Nil. La construcció de la presa ha tingut efectes contraposats: ha afavorit majors extensions de conreu, però n'ha disminuït la fertilitat.

Xavier Duran